

MUNDUZ-MUNDU

EUSKAL-JAIA EIBAR'EN

Euskal-jai ederra egin zan epallaren 31'n Eibarko Astelena pelotatoki entzutetsuan bertako Karmeldar lekaideen eleiza barria elburu-aitzakitzat ipiñita.

Egikariak etziran edozelakoak: Begoñako Karmeloko GAZTEDI dantza-taldea, TXINPARTAK Bilboko euskal-antzerti-taldea, Arrate'tar Itziar soñu-jotzallea ta Enbeita'tar Balendin Muxikako bertsolari jatorra, Kepa URRETXINDORRAREN semea. Ederrak ziñez eurak agertu ebezan lanak.

Gaztedik Baztan eta Luzaide, Gipuzkoa ta Bizkaiko yantzakin poz-eztitan eukan bertaratu zan oztea. Onela dantzatutzen sekula etzute la ikusi iñoen guztiak. Oso atsegin izan yaken danai Gaztediren ekitaldia saritzat txalo beroak jorik.

TXINPARTAK euskal-antzerti-taldeak pilpil jarri ebazan biotzak agertu zanean. Agur yaunak, Aritz-adarrean, Olentzero ta Sorginyantzta abestu ebezan bere abots meak. Gero neska-mutillak antzerti motz-polit bi agertu ebazan: "Jai-arratsalde" baten eta "Biotz apala". Txalogarri ta ederra talde onen lana; txaloak ugari jo eutsoezan zan ozteak. Gai ontan gure erriak dauan talderik onena dogu TXINPARTAK. Euskaltzaindiren babespean dagoan ezkerero euskaldun on guztien bero ta laguntza artu bear leukez gure erri-bazterretan sartu daitea...

Arrarte andereñoak euskal-eresi goxo-politak entzun-erazi zitun: Itxasoa laño dago, Oñazez, Iru Damatxo, Maritxu nora zoaz eta abar. Ozteak adi-adi entzun ebazan Arrarte gaztearen eresiak txalo luzeekin sariturik.

Oztea zutik jarri zan Enbeita agertu zanean. Ura txalo-jotzea! Bai ba. Kepa, Kepa andia, Kepa illezkorra eben askok eta askok go-goan semea ikustean... Eibar eta Euskera gaitzat arturik bero-bero-

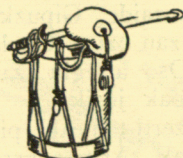
tan euki eban Enbeita jaunak oztea. “Kepa bera zirudian —iñostan zar batek begiak malkoz— bere esaera, bere doñua, bere abotsa; aita bera zirudian.” Sarri entzun deutsagu Enbeitari bertsoetan eta egiz andia egin yaku beti, Basarri, Uztapide, Lizaso ta beste batzuekin enzutea oso ondo legoke urrengo baten adiskidetasun-burrukan.

Ozteak pozarren itxi eban jolas-tokia. Lerro onein egilleak beontzat eukazan une zoriontsu aretan jaiak antolatzeke izan ebazan lan eta estualdiak. Saririk naiko zan.

Onelako jaiak antolatzea errez ez da; baña erri-jaietan-da agintariekin airtuta zertxobait egiten alegindu bear dogu. Erria gose da, erria egarri da; bere gose ta egarri au asetzen alegindu gaitezau geure aldetik beintzat.

Eibar, yorrallak 5

GOIRIA

VALENCIA'tik

EUSKAL-DANTZAK CASTELLON'en

Uri nagusi ontan "Madalena jaiak" dirala-ta zenbait erri ta-aberriko dantzariak dakarzitela irakurri orduko, biotza gal-gal jarri zaigu, batezere Donosti'ko "Oinkari" taldekoak datozela jakin dugunian.

Idazle motel au idazten ari zaizuten uria Burriana duzute. Castellon'dik amar kilometro-ra dago; itxasotik iru. Alazere itxasotik amar-amabi bat metro dago goitik; ain dira zelaiak emengo lurraldeak!

Castellón'era bidez-erdi, Villarreal de los Infantes uri zabala dago-San Pascual Bailón'en zatiak edo "errelikiak" gorde dituan eliza dagon uria, itxuraz tontor batean, bañan egiz, Burriana'ko eleiz torrerearen neurrian bere karririkak. Au guzi dala-ta bizitz bakarreko edozein etxeren tellatura igoko ba-litz irakurlea, "La Plana" deritzan zelaidi ikusgarri osoa ikus dezake.

Itxaso urdiñ lasaiki luzea alde batetik, parez Teruel'go mendiak, luzean ere erdi jositako iltzeen gixara, Peñagolosa mendia gallen dakusgula. Erdiko zelaidi ontan, urrun-urrunean, Benicasin'go maastien artean karmeldar abak bere "Carmelitano" edari goxo ta xuxpergarria eratu oi duten olaren gordetzaille dan etxe txuri-txuria, gaikaldetik.

Beralde, Valencia alderuntz, eten eziñeko naranja baso baten azkenean, Sagunto'ko "Altos Hornos de Vizcaya" tximinien kea badakuskezu, ke beltza, naranja ostoan berdearen illuna baño illunagoa. Besterik idurituarren, lurriña darioten tximiniak, ez dute lurrinkatzen bere alboan deritzaigun ainbeste ixtoriz ta gizatasunez betetako gaztelu-mendia; bertara joanik, Euskal-Errietatik erakarritako lana ta trebetasunari, baizik.

Bañan guda oroitzak eta kea urrun ditugu. Aintzakotzat ere

artzen al-ditugu bide baztarretan pinportatzen ari diran larrosa margotsu usaidunak? Ta, soroetan, margo emekiz bor-boil ageri zaizkigun almendro zugaitzak? Ta auen inguru-minguru dabiltzen millaka erle, mitxirrika ta txori txantxanak? Ez orixe!

Aspaldi ontan ain urri entzundako txistularien otsak esnarazaiko gaitu ta bere atzetik eraman zezen-plazaraño.

Ai, euskal-dantzak! Gaur ba-zenituzten ondoko Valencia'ko ta bere senide diraden katalandar da balear dantzari yayoak. Andaluzi'ko sua dariotenak, portugaldarrak, prantzetarrak eta abar. Bazter bation umil egon dan onek begiak luze ta belarriak zabal, ongi txalotu zaituztela ba-daki, bañan bai ongi ere aztertu txalolarien iritzia. Txit atsegiñez, oso gogozko artu zaituzte. Garaitz arrunt aundia izan dute. Bejondeizutela! Jarrai aurrera!

“Donostiar xaloak iritzi sakon ta atsegiñez artuak izan dira”, “Mediterráneo” izparringiak dio Epailak 29 garreanean. Ta urrengo egunez:

“Oinkari” taldeko emakumeak ezpata-dantzariak irabazitako mallatik gorago azaldu zaizkigu, bere “Sagar-dantzaz”. Egia ba-da ere “Arretxiñaga'ko Deun Mikel” dantza geroz atera zutelarik, iñoiz aaztuko ez dan atsegiñezko oroitzza zabaldu zuala txalo-txaloka ziarduten “castellondarren” artean.”

Idazlea, ezpatadantzari ta aurrekulari izan dan aldetik, oroiz izan ditu ainbeste euskal-jai ikusgarri, eta urtean buruan betiko joan zaion arintasuna. Gaztetasun; ez duk ez itzul biderik!!

JOCS FLORADS-SARIKETAK

Dantza-jaiak ezezik beste zenbait jai izanak dira: Cantacuzeno Principea txori bihurturik bere egazkiñean, Españi'ko zezenlari aipatuenak, usokume-eiztariak, ostikalariak eta abar. Bañan, nere aurreko idazkian nionez, kultura ere izan dute gogoan, batezere Valencia'ko izkerari dagokion kultura. “Jocs Florals” izenean zenbait sari jarri dituzte. Mota askotakoak eta ugariak izan dira sariak.

Benetan, Valencia'ko lurralde onek ba-ditu olerkari onak eta ugariak.

Danak ezinda, dakargun bat irakurleen begietara. “Flor Natural” izenez irabazitako saria duzute. “Cantic dels tres dons” du izena. Egillea, Joan Valls Jorda. “Lurra”, “Pakea” ta “Maitasuna” abesten ditu. Ar-dezagun zatitxo bat edo beste. euskaldunen esnaragarri.

“Es aci, en aquest regne on la vida és bledana
i el lligam de la patria té solc fecundador.
En l'oberta Valencia que ens ofrena en la Plana
çonreums de bonhomia i fruits de bona amor.”

“Honorem la terra que mou a l’hosanna,
la que parla amb dolça llengua tan fidel,
la que eleva l’himn de la vida humana
a una alta harmonia que té aci, en la Plana,
flor, fruita i arrel!”

(Arrel-erroa, euskeraz.)

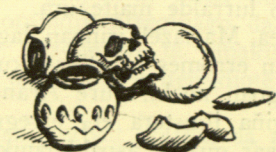
Bai-ote eusko arrantzaliak Mediterráneo’ra? Egunak dira len aitatuko izparringian, Bilbo’ko beste batetik artua, argitara eraman zuala. Alegia, Kantauri itxaso iguin da bitsa orroka asarre neguan dabillenean, itxaso ontara etortzeko ote dabiltzan. Izparringiak zionez, Ondarru ta Lekeitio’ko arrantzaliak izanak izan bear dutela itxaso au azertzen, ta etorkizun ona izango ote luteken. Izparringi berak zionez, Castellon’go kaiak onak izango lirakela ortarako. Batez-ere Benicarlo, Vinaroz ta Castellon’goak. Doi-doi sartzeko ere bai Burriana’koa.

Zertan dauden emengoak ortarako? Jende xea, langille jendea, ez litzake, asarre, arraiaren merkea bai-dakuste aurrean. Arrantzaleak, oraingoz ixilik, gero gerokoak. Itzegin dugu ere galziar eskoladun goi-mallako mariñel batekin. Onen iritziak, ezer egin ez omen lezateke iparrekoak, emengo itxaso-azpiak bertara xamar daudelako.

Gai ontan ezjakiñak geralarik, eusko arrantzalienen eskuetara laga bearko. Baldin ba-datozte zerbaitegatik etorri daitezke, ta etortzen ba-dira pozik irtengo gatzaike kai ertzera, esanaz: “Ba-zatoze zuen ontzizakaz onaño? Ongi etorri anaijok!”

Ta EGAN irakurtzen dutenei, emango genioke alakorik gerta ba-ledi, emengo auen iritzi eta burruken berri.

ESTANISLAO URRUZOLA

ESTIRIA

Austria'ko egoaldean dagon lurralde bat dezute ESTIRIA deritzana, 22.000 Km/2 luze-laburrean eta bi milloi biztanle inguru dituana.

Iparraldera Danubio'ko erriberarekin mugatzen du; sorkaldera Hungria'ko zelaiak, eta bestela menditsu, basoz jantzia ta ur, ibai ta zingirez aberatsa. Estiria'ko bazterrak zoragarri dira, bizi-leku atsegiña, batik bat udaldian.

Ez da arritzekoa, beraz, urte sasoi ontan turistaz beterik arkitzea, jende arrotzez josia.

Austria guziaz ederra ba da asi Viena, Insbruck, Salzburgo ta beste, Tirol ta Estiria jo ditezke ikusgarrien bezela, ta margo-dirdaiz bizenak.

Estiria'ko iri nagusia GRAZ deritza eta ia 200.000 bizi-lagun ba ditu, etxadi ta tokiz bikain-bikainia.

Universidade ospatsua du antziñatik eta bertan irakasle izan zan Schuchardt entzute aundiko jakintsua ta euskaltzale sutua. Aren lan sakonak euskerari buruz R. I. E. B.-en irakur ditezke.

Gure Julio Urkijo aztu eziñaren adiskide ta lankide miña urte askotan, elkartasun orren ondorena Urkijo jauna Graz'ko Unibersidadearen "*Dr. Honoris Causa*" izendatzea izan genuen. Estiria ta Euskal-Erria'ren artu-eman eta jarduna ez da gaurkoa ta orregatik begiko zaigu Austria'ko lurralde maite ura.

Estira'ko pitxia, ordea, Mariazell iriñoan dago; oso goi 850 m. itxasoaren gain, mendiartean erromes ta otoiz-leku ospetsuan.

Mariazell'ek, ederragoan noski, gure Arantzazu'ren antza ba du. Mariazell'go Ama Birgiña ikustera eta erregutzera Europa barrenaldeko, biotzeko, erri zaar guziak aspaldidanik joan izan dira. Estutasun ta bearkizunetan laguntza eskatzera. Aurten, ain zuzen 800 urte ditugu Mariazell'en elizatxoa eraiki zutena ta jaialdi bereziak eratu dituzte urteurrena aundirotz aizatzeke. "*Pax Christi*" elkargoak bertan egin berri du batzar orokorra ta mundu guziko jendeak, zuri,

beltz ta orixkak bildu gaituzu orainaldiko arazo larri, ta auziai kris-tau erabakiak arkitzeko asmoz.

Mariazell'go Basilika oso eder ta aundia dezute. Zatitxo bat go-tiko tankeraz egiña baiñan beste guzia, geiena alegia, barroko apai-ñiez Austria'ko eliza geientsuen antzera. Errege, printze ta jaun aundi ta altsuok oparo ornitua. Beneditinoen esku dago ta S. Be-nitoren semeak dituzute begirale ta zaindari Austria'ko beste mo-nasterio askotan gerta oi danez.

Mariazell'go kanpai ta joaleak apartakoak dira, 6.000 Kg. ta geiago pisu dizute ta au adierazi nai dute;

“Bizi diranak deitzen nik
Ildakoak damutzen nik,
Ekaitzak purrukutzen nik.”

Austria musikalari gaiñ-gaiñekoan sorterrria dala edozeñiek daki. Mozart, Haydn, Schubert, Bruckner... Beethoven alde batera utzita ere... Haydn gaztetxo zala ta erdi goseak, txanponik gabe zebillela, Mariazell'era joan omen zan erromes. Ango eliza ederrean abestu nai, bada, zerbait irabaziaz gañera... aintzakotzat ar zezaten. Nola edo ala bere burua nabaitu arazi omen zuen eta praileok ordaiñez eman zioten ostatu azkenean gizenduta ta sakela gurutuaz Viena'runtz bidali zutelarik.

Esker onez edo gerora Haydn'ek meza bat burutu zuenean Ma-riazell-meza deitua eta oraindik bertan jo ta abestutzen dutena.

Eliza-musika gaiean aldaketa aundiak egin dira geroztik. Pio X. “Mutu proprio” dala-ta elizako egoki ez diranak baztertu nai izan dituzte. Bein ola “Zeziliano” eskolako musika sasi-maisu batzuek. —Witt Prantzisko apaiza buru zutela— Haydn'en mezen aurka altxa ziran, aiek jotzea galerazi naiez... Orduko Aita Saindu Leon XIII ordeza Haydn'en alde atera zan esanez: “Musika ona ta goi arnasez ondutako erti-lanak beti dira zillegi.”

Dana dala gaur Mariazell'en bertako organistak esan zidanez abestu ta jotzen dituzte Haydn'en meza liluragarriak... barrokoak esan dezakegu... Eta oraindik atsegiñago dana: naiz Mariazell erri txikia izan bertakoak, gizonezko ta emakumezkoak —musikazale izaki— guziok batera omen ori egiten diote Zeruko Erregiña'ri ta bere lurralde ederrari.

Bidez-bide ibilliaz beti zerbait ikasten da ta berri auek euskaldun irakurleari eskeñi nai izan dizkiot, labur bederen, beste erri-aldeetan zer gertatzen dan ta nolako diran gogoan ar dezagun.

IBALAN